

Кучер В.В., магістрант
Науковий керівник – Шиманська К.В. к.е.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ЛОГІСТИЧНИХ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЇХ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

У ринкових умовах господарювання діяльність торговельних підприємств характеризується все більшим ускладненням структури їх фінансово-ресурсного та матеріально-технічного забезпечення, що зумовлено розширенням масштабів діяльності, ускладненням загальної стратегії діяльності підприємства, реалізації сучасних елементів маркетингової політики, потреба виходу на міжнародні товарні ринки. Товари, будучи частиною оборотних активів, є досить важливими в діяльності торговельних підприємств. Вважається, що функціонування таких підприємств у сучасних умовах ринку передбачає безперервний рух товарів, тому у даному виді економічної діяльності вони, як правило, мають найбільшу частку в активах торговельних підприємств.

Товари, які беруть участь в основній діяльності торговельного підприємства діяльності забезпечують основні його види доходів – виручку від реалізації, від величини та динаміки якої залежить можливість безперервного функціонування підприємства. У зв'язку з цим, набувають актуальності питання забезпечення достовірного облікового відображення товарних операцій в діяльності підприємства. Однак, вивчення практики здійснення відповідних операцій в діяльності торговельних підприємств дозволило виявити виключне значення юридично-договірному забезпечення таких операцій, що в подальшому впливає не тільки на якість ведення бухгалтерського обліку, а й створює доказову базу таких операцій як для оподаткування, так і для захисту прав підприємства у судовому порядку.

У процесі господарської діяльності, підприємство постійно вступає у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання при здійсненні угод, що оформлюються і закріплюються договорами: з постачальниками – за одержані від них товари, з покупцями – за придбані ними товари. Неefективна співпраця бухгалтерської та юридичної служб в управлінні торговим процесом призводить до досить серйозних наслідків для підприємства. Таким чином, значимість міцного юридичного фундаменту для здійснення операцій з товарами служить не тільки для задоволення інформаційних потреб різних груп користувачів та дотримання вимог чинного законодавства, а й для уникнення протиріч із зовнішнім бізнес-середовищем та контрагентами.

На сьогодні рух товарів супроводжується оформленням цілої низки первинних документів, які закріплені на законодавчому рівні, проте, нині підприємства, як ніколи залежать не тільки від своїх рішень, а й безпосередньо від поведінки контрагентів з якими вони співпрацюють. Логістична система у процесі транспортування та доставки товарів в Україні має досить суттєві недоліки. Це зумовлено тим, що дані процеси не завжди пов'язуються з

системою бухгалтерського обліку та вимогами оподаткування, у результаті чого кінцева мета одного заперечує цілісність та актуальність іншого.

Основними завданнями обліку товарів є правильне і своєчасне документальне відображення операцій і забезпечення достовірності даних щодо надходження, зберігання та відпуску товарів, а також контроль за збереженням товарів у місцях зберігання і на всіх етапах руху. Усі операції, пов'язані з прийманням, зберіганням та відпуском товарів зі складу, повинні оформлятися первинними документами, форма та зміст яких відповідають вимогам чинного в Україні законодавства і забезпечують облік товарів як у кількісному, так і у вартісному виразі. Разом з тим, головним завданням логістики є досягнення оптимальності (мінімізації) часу проходження товарного потоку через весь ланцюг постачання від первинного джерела до кінцевого споживача з мінімальними витратами. А бухгалтерський облік, у свою чергу, повинен забезпечувати достовірне відображення цих операцій з дотриманням законодавчих вимог. Проте, часто, організація самого товаропотоку та його логістичний супровід порушує вимоги до ведення бухгалтерського обліку, ускладнюючи, а подекуди роблячи неможливим, виконання його завдань.

На сьогодні у товарному обороті між підприємствами, крім видаткової накладної необхідним є цілий пакет документів, який підтверджує факт здійснення операції. Одним з цих документів є товарно-транспортна накладна (далі – ТТН). ТТН є обов'язковим первинним документом, на підставі якого здійснюються автоперевезення внутрішнього сполучення (ст. 48 Закону України «Про автомобільні транспорти» № 2344 від 05.04.2001 р.). А згідно з п. 11.1 Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Мінтрансу України №363 від 14.10.1997 р., це основний документ на перевезення вантажів. ТТН – єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, призначений для:

- списання товарно-матеріальний цінностей;
- обліку на дорозі їх переміщення, оприбуткування, ведення складського, оперативного та бухгалтерського обліку;
- розрахунків під час перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

Як показує вивчення практичних проблем, які виникають в діяльності торгових підприємства, при перевірці податкові органи часто аргументують відсутність ТТН як безтоварність операції, у зв'язку з чим позбавляють покупця податкового кредиту та донараховують зобов'язання з ПДВ. На сьогодні підприємства, знаючи про існування такої практики податкового контролю, вимагають ТТН до кожної операції, навіть тоді коли вона не потрібна.

У зв'язку з цим визначено випадки необхідності оформлення ТТН як документу, що підтверджує здійснення операції, виходячи з характеру поставки товару та способу доставки вантажу покупцю. Зокрема, встановлено способи доставки товару у операціях, коли підприємство-покупець за договором купівлі-продажу купує товар у підприємства-продавця:

Спосіб 1 – покупець забирає товар зі складу постачальника самостійно і перевозить його власним автотранспортом;

Спосіб 2 – постачальник за умовами договору доставляє товар покупцю своїм транспортом (при цьому договором передбачено, що право власності на

товар переходить до покупця в момент його передачі на складі покупця, а вартість перевезення включена у вартість товару);

Спосіб 3 – постачальник доставляє товар покупцю власним транспортом (при цьому вартість перевезення не входить у вартість товару, а оплачується окремо).

Виходячи з перерахованих вище способів, зауважимо, що значення ТТН прямо залежить від місця та часу переходу власності на товар, який перевозиться.

Так, спосіб 1 характеризує нам ситуацію, за якої товар вивозиться покупцем, тобто самостійне вивезення. Отже, право власності на товар переходить до покупця в момент його отримання товару на складі. А у зв'язку з тим, що перевезення товару здійснюється для власних потреб вантажоодержувачем, в цьому випадку ТТН не потрібна, адже аналогом цього документу слугуватиме внутрішній шляховий лист.

У способі 2 слід ураховувати, що вартість перевезення окремо в договорі не зазначено. Також згідно з договором, право власності на товар переходить до покупця на його складі, тобто, поки товар не передано покупцю, він вважається власністю продавця. Отже, можна вважати, що в даному випадку перевезення здійснюється для власних потреб продавця, тому ТТН можна не оформлювати.

При способі 3 вартість перевезення зазначено в договорі окремо, а тому для підтвердження даних витрат необхідна ТТН.

Таким чином, розгляд роль та місця договірних засад з питань логістики товарів дозволив проаналізувати практичні проблеми її документального супроводу та встановити його значення для правильності відображення операцій в бухгалтерському обліку. У зв'язку з цим, можемо зробити висновок, що головну роль у необхідності оформлення ТТН при здійсненні операцій з поставки товарів відіграє договір між суб'єктами даної операції.